



LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBOS ŠIAULIŲ KALĖJIMĄ

2023-03-23
Nr. 4D-2023/1-94
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2023 m. sausio 31 d. gavo X (toliau – Pareiškėjas) skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjimo (toliau – Šiaulių kalėjimas) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nuteistiesiems neišduodant tinkamų valymo priemonių, ir Šiaulių kalėjime esančių dušo patalpų neatitikties Lietuvos Respublikos higienos normų reikalavimams (toliau – Skundas).

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodoma:

2.1. „Šiaulių kalėjime kaip vaikų darželyje negalima ir nėra išduodama chemijos priemonės valyti kamerom, nors parduotuvėje veikiančioje ŠK [Šiaulių kalėjimas] parduodama, teigiama, kad valgomoji soda puikiai valo, taip ji valo, bet ar panaikina mikrobus? Ar išvalo sanitarinius mazgus? Tam specialios chemijos ir yra išduodamos kitose įkalinimo įstaigose, kad būtų užtikrinama kamerų ir sanitarinių mazgų priežiūra ir kad nesiveistų mikrobai, nes kažkodėl kitos įstaigos supranta, kad soda nėra priemonė, su kuria plausi grindis, paviršius“.

2.2. „Dėl dušų valymo, dezinfekavimo (Nr. NPS-24-160), Šiaulių kalėjimas teigia, kad dušai yra valomi po kiekvieno nusimaudymo ir yra dezinfekuojami 2 kartus, prašymas buvo rašytas dėl 3–4 dušo, o ne dėl pirmame aukšte esančių 1–2 dušų, kadangi 1–2 dušai yra prižiūrimi. O 3–4 dušai nėra valomi po kiekvieno nusimaudymo, jei taip būtų, kaip teigia Šiaulių kalėjimas, tada į 3–4 dušus užėjus, nerastum betvarkės, užkištų nubėgimui nuotekų, pastoviai blogo kvapo, po ko ir plinta grybeliai“.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2023 m. vasario 7 d. raštu Nr. 4D-2023/1-94/3D-283 kreipėsi į Lietuvos kalėjimų tarnybos direktorių prašydama paaiškinti Skunde aprašytas aplinkybes. 2023 m. kovo 1 d. Seimo kontrolierė gavo Lietuvos kalėjimų tarnybos 2023 m. kovo 1 d. raštą Nr. 1S-1301.

Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose pateikta ši informacija:

4.1. „[...] vadovaujantis Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktoriaus 2018-11-28 įsakymo Nr. 1/01-391 „Dėl suimtųjų (nuteistųjų) gyvenamųjų patalpų tvarkymo ir jose esančio turto naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ nuostatomis, gyvenamąsias patalpas valo patys suimtieji (nuteistieji). Suimtuosius (nuteistuosius) paskirtus valyti gyvenamąsias patalpas valymo priemonėmis (soda, ūkišku muilu) ir inventoriumi aprūpina Saugumo valdymo skyriaus specialistas. Pažymime, kad maistinė soda puiki priemonė pašalinti nešvarumams. Maistinė soda yra perkama kaip efektyvi, saugi ir pigi priemonė, siekiant taupiai naudoti įstaigai skirtus biudžeto asignavimus, taip pat siekiant užtikrinti įstaigoje laikomų asmenų saugumą bei išvengti galimų incidentų (apsinuodijimų, nusideginimų ir pan.), todėl papildomi skysčiai valymui nėra išduodami“.

4.2. „Dušinės valomos ir dezinfekuojamos du kartus per dieną. Šiaulių kalėjimo dušo patalpos Nr. 3 ir Nr. 4, kaip ir visos kitos, buvo valoma ir dezinfekuojama du kartus per dieną (pridedama kopija). Dušo ir persirengimo patalpoms valyti ir dezinfekuoti naudojamas 1,5 proc. biocido „Mėta“ tirpalas, išlaikant 10 min ekspoziciją. Po valymo ir dezinfekcijos patalpos išplaunamos vandeniu. Pažymėtina, kad Nacionalinio visuomenės sveikatos centro Šiaulių departamento darbuotojai paskutinį kartą dušo patalpas tikrino 2023-02-08 (2023-02-14 patikrinimo aktas Nr. (6-12 4.80 Mr) PA-352) pažeidimų dėl švaros dušų patalpose nenustatyta (pridedama kopija)“.

5. Seimo kontrolierė 2023 m. sausio 3 d. raštu Nr. 4D-2022/1-1462/3D-10 kreipėsi į Nacionalinio visuomenės sveikatos centro (toliau – NVSC) direktorių prašydama pateikti kompetentingą nuomonę dėl sodos ir ūkinio muilo tinkamumo valyti laisvės atėmimo vietų gyvenamąsias patalpas. 2023 m. sausio 13 d. Seimo kontrolierė gavo NVSC 2023 m. sausio 12 d. raštą Nr. (12 15.1.1 Mr)2-1254.

Šiame rašte pateikta ši informacija:

5.1. „Laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys gali naudotis valymo priemonėmis skirtomis buitiniams vartotojams. Pažymėtina, kad buitinės valymo-dezinfekcijos priemonės, tokios, kaip muilas ir soda, įvardijamos tinkamomis net pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų židinių privalomojo aplinkos kenksmingumo pašalinimui“.

5.2. „Natrio karbonatas (soda) Informacijoje apie pavojų klases, kaip apibrėžta 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente Nr. 1272/2008 dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklinimo ir pakavimo, iš dalies keičiantis ir panaikinantis direktyvas 67/548/EEB bei 1999/45/EB ir iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1907/2006, neklasifikuojama(s) kaip ūmiai toksiška(s) priemonė, todėl gali būti naudojamas kaip buitinė priemonė gyvenamųjų patalpų, įskaitant ir sanitarinio mazgo, valymui“.

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

6. *Bausmių vykdymo kodekso:*

92 *straipsnis* – „1. Arešto ir laisvės atėmimo bausmes atliekantiems nuteistiesiems užtikrinamos Lietuvos Respublikos higienos normas atitinkančios gyvenamųjų patalpų ir buties sąlygos“.

7. *Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“*, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-908 (toliau – HN 134:2015):

28 *punktas* – „Reikalavimai prausimosi patalpoms: [...]; 28.2. dušinės, prausyklos patalpos valomos ir dezinfekuojamos kiekvieną naudojimosi šiomis patalpomis dieną“.

37 punktas – „Patalpoms, kurias pagal laisvės atėmimo vietas, policijos areštinės vidaus tvarkos taisyklės, valo patys jose laikomi asmenys (pvz., laisvės atėmimo vietos gyvenamosios patalpos, ilgalaikių pasimatymų patalpos), turi būti skirtos valymo priemonės (šepetys grindims, šluostė, šiukšlių semtuvėlis, kibiras, valikliai)“.

8. *Suimtųjų (nuteistųjų) gyvenamųjų patalpų tvarkymo ir jose esančio turto naudojimo tvarkos aprašo*, patvirtinto Šiaulių kalėjimo direktoriaus 2018 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. 1/01-391:

4 punktas – „Šiaulių TI laikomi asmenys privalo įstaigos administracijos paskyrimu eilės tvarka tvarkyti gyvenamąsias patalpas, kuriose gyvena“.

7 punktas – „Suimtieji (nuteistieji) skirti atsakingais už gyvenamųjų patalpų tvarkymą privalo: [...]; 7.2. gyvenamosios patalpos sienas, grindų, tualetų, prausyklų, sanitarinių bei kitų įrenginių bei baldų paviršius valyti kiekvieną dieną drėgnuoju būdu“.

8 punktas – „Suimtuosius (nuteistuosius) paskirtus tvarkyti gyvenamąsias patalpas valymo priemonėmis ir inventoriu aprūpina SVS [Saugumo valdymo skyriaus] specialistas“.

Tyrimo išvados

9. Skunde rašoma, kad Šiaulių kalėjimo pareigūnai Pareiškėjui neišduoda valiklių, kurie padėtų užtikrinti švarą gyvenamosiose patalpose, ir nesilaiko teisės aktų reikalavimų, susijusių su dušo patalpų valymu ir dezinfekcija.

10. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą nuteistiesiems turi būti užtikrinamos gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygos, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas.

Laisvės atėmimo vietų kameros ar kitos patalpos, kuriose apgyvendinami nuteistieji, privalo būti švarios. Švaros ir tvarkos palaikymu kameroje rūpinasi patys jose laikomi asmenys, o laisvės atėmimo vietų administracija suteikia reikalingą materialinį buitinį aprūpinimą (valymo priemonių) (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. birželio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822-1281/2013). Nagrinėjamu atveju tai reiškia, kad Šiaulių kalėjime laikomiems asmenims, kuriems yra paskirta tvarkyti gyvenamąsias patalpas, kyla pareiga kiekvieną dieną drėgnuoju būdu valyti gyvenamosios patalpos sienas, grindų, tualetų, prausyklų, sanitarinių bei kitų įrenginių bei baldų paviršius, o laisvės atėmimo vietos pareigūnams kyla pareiga pagal HN 134:2015 šiuos asmenis aprūpinti valymo priemonėmis (šepetiu grindims, šluoste, šiukšlių semtuvėliu, kibiru, valikliais).

11. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Šiaulių kalėjimo pareigūnai nuteistiesiems, kuriems yra paskirta tvarkyti gyvenamąsias patalpas, išduoda ūkinį muilą ir sodą bei laiko šias valymo priemones tinkamas švarai bei tvarkai gyvenamosiose patalpose palaikyti. Kaip minėta, Pareiškėjas su tokia Šiaulių kalėjimo pareigūnų pozicija nesutinka, t. y., jo nuomone, ūkinis muilas ir soda neturi pakankamai valomųjų savybių, kad tinkamai išvalytų gyvenamąsias, o ypač sanitarinio mazgo, patalpas. Pažymėtina, kad laisvės atėmimo vietų atitikties visuomenės sveikatos saugos reglamentų (higienos normų) reikalavimams vertinimą atlieka NVSC, kurio pareigūnai Seimo kontrolieriai pateikė savo kompetentingą nuomonę ir paaiškino, kad ūkinis muilas ir soda yra įvardijamos tinkamomis net pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų židinių privalomojo aplinkos kenksmingumo pašalinimui, t. y. gali būti sėkmingai naudojamos gyvenamųjų patalpų, įskaitant ir sanitarinio mazgo patalpų, valymui. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Pareiškėjas savo Skunde nepagrįstai abejoja ūkinio muilo ir sodos valomosiomis savybėmis, o kartu ir Šiaulių kalėjimo pareigūnų tinkamų teisės aktuose įtvirtintų pareigų vykdymu.

12. Pareiga užtikrinti švarą ir tvarką negyvenamosiose laisvės atėmimo vietų (šiuo atveju – Šiaulių kalėjimo) patalpose, įskaitant ir dušo patalpas, o kartu ir jų atitiktį Lietuvos Respublikos higienos normų reikalavimams, tenka laisvės atėmimo vietų pareigūnams. Atkreiptinas dėmesys, kad pirmiau nurodyti pareigūnai turi užtikrinti, kad dušo patalpos būtų valomos ir dezinfekuojamos kiekvieną naudojimosi šiomis patalpomis dieną.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad visos Šiaulių kalėjimo dušo patalpos yra valomos ir dezinfekuojamos du kartus per dieną. Dušo ir persirengimo patalpoms valyti ir dezinfekuoti naudojamas 1,5 proc. biocido „Mėta“ tirpalas, išlaikant 10 min. ekspoziciją. Po valymo ir dezinfekcijos patalpos išplaunamos vandeniu. Tai leidžia teigti, kad Šiaulių kalėjimo pareigūnai tinkamai vykdė teisės aktuose nustatytas pareigas ir užtikrino, kad Šiaulių kalėjimo dušo patalpos būtų valomos ir dezinfekuojamos kiekvieną naudojimosi šiomis patalpomis dieną. Šią išvadą patvirtina ir NVSC 2023 m. vasario 14 d. patikrinimo aktas Nr. (6-12 4.80 Mr) PA-352, kuriame nurodyta, kad Šiaulių kalėjimo dušo patalpose 2023 m. vasario 8 d. atlikto patikrinimo metu pažeidimų, susijusių su nepakankama jų švara, nenustatyta.

13. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundas dėl Šiaulių kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nuteistiesiems neišduodant tinkamų valymo priemonių, ir Šiaulių kalėjime esančių dušo patalpų neatitikties Lietuvos Respublikos higienos normų reikalavimams, yra nepagrįstas.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

14. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundą dėl Šiaulių kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nuteistiesiems neišduodant tinkamų valymo priemonių, ir Šiaulių kalėjime esančių dušo patalpų neatitikties Lietuvos Respublikos higienos normų reikalavimams, atmesti.

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė